

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 338.24:504
JEL Classification: Q26

СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАДРОКОРИСТУВАННЯ

©2024 КОНДРАТЕНКО Н. О., ТРОЯН В. І., БРАТАШ М. А.

УДК 338.24:504
JEL Classification: Q26

Кондратенко Н. О., Троян В. І., Браташ М. А.

Соціально-екологічні аспекти інноваційного управління у сфері надрокористування

У статті визначено соціально-екологічні аспекти інноваційного управління у сфері надрокористування. Зауважено, що інноваційне управління у сфері надрокористування – це окрема галузь управління та відповідна діяльність, яка виникла та розвивалася в результаті суперечливих тенденцій щодо зростання обсягів використання надр і обмежених можливостей їх ефективного залучення до господарчих процесів. Зазначено, що соціальні аспекти інноваційного управління у сфері надрокористування вимагають відповідного оцінювання для отримання адекватної відповіді на запитання щодо ефективності такого типу управління. Визначено, що екологічні аспекти інноваційного управління у сфері надрокористування вважаються дуже важливими, оскільки сучасне конкурентне середовище вимагає, щоб екологічна відповідальність стала життєвою філософією суб'єкта господарювання і була основою формування стосунків із постачальниками та споживачами, а також і місцевими громадами. Визначено принципи та напрями удосконалення інноваційного управління щодо екологічних питань у сфері надрокористування в Україні. Було акцентовано увагу на екологічному аудиті, який є інструментом для визначення того, наскільки виробнича діяльність відповідає державним і міжнародним стандартам сталого розвитку. Зазначено, що через повномасштабну війну в Україні зростає відповідальність кожного суб'єкта господарювання щодо збереження та відновлення довкілля. Зроблено висновок, що соціально-екологічні аспекти інноваційного управління у сфері надрокористування формують основу для зацікавлення та поєднання інтересів держави, бізнесу та суспільства для досягнення певного балансу у питаннях національної безпеки, задоволення потреб населення в суспільних благах та екологічного розвитку на основі інноваційності, що в майбутньому створить умови для формування та реалізації відповідних екологічних стратегій, які сприятимуть розвитку освіти та науки, соціальному захисту населення, зменшенню відтоку висококваліфікованих працівників, підвищенню інноваційної активності в економіці країни тощо.

Ключові слова: соціально-екологічні аспекти, інноваційне управління, сфера надрокористування, формування, розвиток.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-1-173-180>

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 17.

Кондратенко Наталія Олегівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і публічного адміністрування, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: 2123kondratenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3305-9570>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1770332/nataliia-kondratenko/>

Троян Владислава Ігорівна – доктор філософії, старший викладач кафедри менеджменту і публічного адміністрування, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: troyan.vlada@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2142-2873>

Researcher ID: AАН-6240-2021

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57224951249>

Браташ Мирослава Анатоліївна – старший викладач кафедри менеджменту і публічного адміністрування, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Myroslava.Bratash@kname.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8300-9905>

UDC 338.24:504

JEL Classification: Q26

Kondratenko N. O., Troian V. I., Bratash M. A. Social and Ecological Aspects of Innovation Management in the Field of Subsoil Use

The article defines the socio-ecological aspects of innovation management in the sphere of subsoil use. It is noted that innovative management in the field of subsoil use is a separate branch of management and relevant activity, which arose and developed as a result of contradictory trends in the growth of subsoil use and limited opportunities for their effective involvement in economic processes. It is noted that the social aspects of innovative management in the sphere of subsoil use require an appropriate assessment to obtain an adequate answer to the question of the effectiveness of this type of management. It is determined that the ecological aspects of innovation management in the field of subsoil use are considered very important, since the modern competitive environment requires that ecological responsibility becomes the life philosophy of an economic entity and be the basis for building relationships with suppliers and consumers, as well as local communities. The principles and directions of improvement of innovation management on ecological issues in the field of subsoil use in Ukraine are determined. Attention was focused on ecological audit, which is a tool for determining how production activities meet national and international standards of sustainable development. It is noted that due to the full-scale war in Ukraine, the responsibility of each business entity for the preservation and restoration of the environment is growing. It is concluded that the socio-ecological aspects of innovative management in the sphere of subsoil use form the basis for the interest and combination of interests of the State, business and society to achieve a certain balance in matters of national security, meeting the needs of the population in public goods and ecological development on the basis of innovativeness, which in the future will create conditions for the formation and implementation of appropriate ecological strategies that will contribute to the development of education and science, social protection of the population, reducing the outflow of highly qualified workers, increasing innovative activity in the country's economy, etc.

Keywords: socio-ecological aspects, innovation management, sphere of subsoil use, formation, development.

Fig.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 17.

Kondratenko Nataliia O. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Management and Public Administration, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: 2123kondratenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3305-9570>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1770332/nataliia-kondratenko/>

Troian Vladyslava I. – PhD, Senior Lecturer of the Department of Management and Public Administration, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: troian.vlada@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2142-2873>

Researcher ID: AAH-6240-2021

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57224951249>

Bratash Myroslava A. – Senior Lecturer of the Department of Management and Public Administration, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: Myroslava.Bratash@kname.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8300-9905>

Вступ. Вторгнення Росії на територію нашої країни спричинило серйозні наслідки для всіх сфер національного господарства України в економічному, соціальному та екологічному плані. Особливо це стосується сфери надрокористування (СНК), оскільки вона забезпечує національну безпеку держави та однією з найбільш уразливих під час бойових дій на території нашої країни. І як наслідок, сфера, яка є одним з головних драйверів національної економіки, опинилася у дуже складних умовах, що потребує оптимізації інструментів менеджменту у напряму використання інноваційних підходів до системи управління СНК.

У сучасних умовах сфера надрокористування має важливе стратегічне значення для розвитку національної економіки, що потребує зацікавлення та поєднання інтересів держави, бізнесу та суспільства для досягнення певного балансу у питаннях національної безпеки, задоволення потреб населення у суспільних благах та екологічного розвитку на засадах інноваційності. У зв'язку із цим особливого значення набуває визначення соціально-екологічних аспектів інноваційного управління у сфері надрокористування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інновацій, інноваційного розвитку підприємств та галузей національного господарства України завжди були у центрі уваги багатьох вчених економістів. Серед них: О. Гарафонов [1], А. Гриньов [2], В. Козловський [3], А. Проциаликіна [4], В. Чабан [5] та багато ін.

Питання управлінської діяльності у сфері надрокористування досліджувалися такими вченими, як А. Касич [6], О. Макаренко [7], Т. Стройко [8], К. Хорольський [9], С. Шагоян [10] та ін.

Але, незважаючи на значний внесок вказаних авторів, питання визначення соціально-екологічних аспектів інноваційного управління у сфері надрокористування, залишаються недостатньо дослідженими та потребують опрацювання.

Метою статті є визначення соціально-екологічних аспектів інноваційного управління у сфері надрокористування.

Виклад основних матеріалів дослідження. Інноваційна діяльність у повному обсязі є комплексною та

системною категорією і охоплює такі види діяльності, як пошук ідей, ліцензій, патентів, кадрів, організацію досліджень, інженерну діяльність, яка включає винахідництво, раціоналізацію, конструювання, створення інженерних об'єктів, а також інформаційну та маркетингову діяльність. Все це сприяє інноваційному розвитку та стимулює інновації. Таким чином, інноваційна діяльність визначається як сукупність завдань, які виконуються в певних організаційних структурах від моменту появи ідеї, її розробки та комерціалізації в середовищі конкуренції.

Інновації дозволяють компаніям стати лідерами в тій чи іншій сфері та бути конкурентоспроможним учасником ринкових відносин.

Більшість управлінських рішень і заходів щодо інноваційної діяльності залежать від її правильного формування [11].

Існує багато факторів, які впливають на інноваційну діяльність. Ці фактори можна розділити на ті, що стримують інноваційну діяльність, і ті, що сприяють її розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Позитивні та негативні фактори впливу на інноваційну діяльність

Група чинників	Чинник, що стримують інноваційну діяльність	Чинник, що сприяє розвитку інноваційної діяльності
Техніко-економічні	Відсутність джерел фінансування, переважання інтересів існуючого виробництва, відсутність попиту на продукцію, відсутність інформації про ринок, ускладнення та подорожчання науково-дослідних розробок, низький потенціал держави для наукових інновацій, відсутність матеріально-технічної та наукової бази	Наявність фінансових і матеріальних ресурсів, наявність необхідної господарської та науково-технічної інфраструктури, зростання конкуренції та скорочення життєвого циклу наукоємних товарів, збереження науково-технічного потенціалу та державна підтримка інновацій
Організаційно-управлінські	Складні організаційні структури, надмірна централізація, консервативність, ієрархічні принципи побудови організації, перевага вертикальних потоків інформації, установча замкненість, труднощі в міжгалузевих взаємодіях, орієнтація на усталені ринки, орієнтація на короткострокову окупність, відсутність організаційної структури для науково-інноваційного співробітництва та недостатнє міжнародне співробітництво	Гнучкість організаційних структур, демократичний стиль управління, перевага горизонтальних потоків інформації, індикативність планування, припущення коригувань, децентралізація, автономія, формування цільових проблемних груп, міжнародна науково-технічна кооперація, створення інноваційної інфраструктури (технопарків, бізнес-інкубаторів)
Юридичні	Недосконалість законодавства щодо інновацій та охорони інтелектуальної власності	Законодавчі заходи, які сприяють інноваціям і гарантують інтелектуальну власність
Соціально-психологічні	Опір змінам, які можуть призвести до таких наслідків, як зміна статусу, необхідність нової діяльності, зміна стереотипів поведінки, існуючих традицій, страх невизначеності, страх відповідальності за помилки, опір усьому новому, що надходить («синдром чужого винаходу»), низький професійний статус інноватора, відсутність матеріальних стимулів і умов творчої праці, вплив наукових кадрів	Сприйнятливість до змін, готовність до нововведень, моральна винагорода, визнання суспільства, можливість самореалізації та матеріальні стимули

Джерело: укладено авторами

Інноваційне управління стосується способів управління інноваційним потенціалом організації в межах функціональних аспектів управління (планування, організація, мотивація та контроль).

Утворення сучасних економічних систем на світовому, міжнародному та національному рівнях залежить від використання надр. Неорганізоване та хаотичне використання надр, а також відсутність контролю над ними є дестабілізуючим економічним фактором, який вимагає впровадження ефективної системи управління в цій галузі. Управлінська діяльність у сфері надрокористування повинна вирішувати економічні, соціальні та екологічні проблеми.

Термін «управління інноваціями» (Innovation Management) є традиційним у вітчизняній науці. Поки що термін «інноваційне управління» використовується рідше, оскільки він означає щось інше. Цей тип управління

включає використання новітніх методів управління для управління господарською діяльністю підприємств. В цьому випадку нові підходи до управління є нововведеннями, новітніми та інноваціями в галузі управління.

Аналіз досліджень показує, що інноваційне управління наразі відсутнє на підприємствах та у галузях національного господарства України. Проте існують окремі елементи, які складають його. Ці елементи включають впровадження різноманітних сучасних ідей і методів у сферах управління персоналом, комунікації з клієнтами, управління зацікавленими сторонами тощо. Таким чином, інноваційне управління є фрагментованим на різних рівнях [12].

Інноваційний потенціал суб'єкта господарювання є важливою частиною системи інноваційного управління. Потенціал управлінських кадрів є основним компонентом цього потенціалу, оскільки саме позиція керівників визначає ймовірність позитивних змін на підприємстві.

Інноваційне управління у загальному вигляді – це складний механізм дій керуючої системи, який створює сприятливі умови для інновацій і діяльності, щоб вони могли розвиватися та досягати позитивного результату.

Зазначимо, що інноваційне управління господарською діяльністю підприємства може здійснюватися шляхом створення інноваційної політики, розробки інноваційних програм, реалізації інноваційних проектів, формування конкретних інноваційних положень або виконання окремих заходів.

Інноваційне управління у сфері надкористування – це окрема галузь управління та відповідна діяльність, яка виникла та розвивалася в результаті суперечливих тенденцій щодо зростання обсягів використання надр і обмежених можливостей їх ефективного залучення до господарчих процесів.

Сьогодні в Україні існує низка проблем у сфері управління надкористуванням, що значно обмежує можливості для його розвитку та не дозволяє повністю реалізувати потенціал СНК. До основних можна віднести:

- рівень нормативно-правового забезпечення;
- рівень корупції;
- відсутність інноваційної активності;
- відсутність інноваційного управління;
- недостатня взаємодія представників бізнесу із органами державної влади;
- нелегальна добича корисних копалин;
- недостатній рівень інвестиційної привабливості.

Безальтернативні інструменти для інноваційного розвитку та інноваційного управління вимагають особливої уваги під час виконання управлінських завдань, а також під час розробки методів, технологій і організаційних процедур для їх реалізації.

Інноваційні інструменти та технології управління повинні включати в себе знання про інноваційний менеджмент, методи його реалізації, кількісні вимірювання оцінки результатів плину керованих процесів, визначення динаміки та тенденцій змін, уявлення про майбутні зміни та віддзеркалення змісту прогнозованих дій управлінців, пов'язаних із технічною, виробничою, маркетинговою та іншими видами функціональної діяльності, пов'язаної з керованими системами.

Вплив суб'єктів управління на об'єкти, процеси чи їх сукупність для досягнення цілей є прогнозованим і реальним результатом реалізації управлінських рішень. Для того щоб уникнути неефективних рішень, їхні результати повинні представляти одну з кількох альтернатив або впливати на діяльність керованого об'єкту з кількох можливих варіантів. Вибір однієї з багатьох можливостей повинен забезпечити найуспішніший результат для досягнення поточних чи майбутніх цілей. По-перше, для підвищення інноваційності управління необхідно провести науковий професійний опис і системний аналіз існуючих процедур управління.

Вважаємо, що запровадження сучасної системи інноваційного управління у сфері надкористування дозволить вирішити проблеми реалізації наявних потенційних можливостей СНК та підвищити інвестиційну привабливість цієї сфери.

Розглянемо соціально-екологічні аспекти інноваційного управління у сфері надкористування з точки зору його розвитку.

Соціальний розвиток – це процес удосконалення внутрішнього соціального середовища, який описує умови, за допомогою яких відбувається трудова діяльність персоналу. Покращення соціального середовища компанії підвищує продуктивність і ефективність працівників.

Екологічний розвиток спрямований на задоволення потреб людей шляхом ефективного використання природних ресурсів і збереження довкілля.

Соціальний аспект інноваційного управління у сфері надкористування пов'язаний, у першу чергу, із задоволенням суспільства цим видом діяльності. Соціальні аспекти інноваційного управління у сфері надкористування вимагають відповідного оцінювання для отримання адекватної відповіді на запитання щодо ефективності такого типу управління. Наведемо основні наслідки впливу саме інноваційного управління суб'єкта господарювання у сфері надкористування на окремого працівника чи суспільство загалом.

По-перше, суб'єкт господарювання може бути залученим до надання певних соціальних послуг, які можуть покращити якість або докорінно змінити їхню кількість. Останнє можна досягти за допомогою зміни науково-технічної парадигми та впровадження інновацій. Таким чином, поява нових товарів чи послуг може заперечити саме існування соціальних послуг, які надавалися в минулому.

По-друге, суб'єкт господарювання має вплив на соціальне забезпечення, оскільки вони відраховують гроші у відповідні бюджетні та позабюджетні фонди. Це може зробити соціальне забезпечення кращим або гіршим.

По-третє, суб'єкти господарювання можуть розпочати виробництво нових товарів чи надання нових послуг, щоб задовольнити нові соціальні потреби, збільшуючи кількість і задоволення кола запитів.

По-четверте, суб'єкт господарювання впливає на умови життя людей, особливо своїх працівників, за допомогою інноваційних проектів чи програм, а також окремих інноваційних заходів.

По-п'яте, інновації часто впливають на довкілля. Інновації можуть покращити або погіршити екологічний стан, і люди хочуть, щоб ці зміни мали позитивний вплив.

Із соціальної точки зору ефективність інноваційного управління у сфері надкористування – це, насамперед, забезпечення відтворення певної кількості робочих місць, а також створення передумов матеріального забезпечення як самих працюючих і їх сімей, так і у перспективі їхнього пенсійного забезпечення.

Екологічні аспекти інноваційного управління у сфері надкористування вважаються дуже важливими, оскільки сучасне конкурентне середовище вимагає, щоб екологічна відповідальність стала життєвою філософією суб'єкта господарювання й була основою формування стосунків із постачальниками й споживачами, а також і місцевими громадами [13].

Група вчених наголошують, що «вважають своєрідним індикатором сталого і зрівноваженого розвитку в умовах конкуренції – екологічні інновації. Є комплексними

і доволі складними технології, що дозволяють ефективно вирішувати екологічні проблеми, вимагає не тільки інноваційних інженерних ідей, а й інноваційних підходів в управлінні та організації життя суспільства» [14].

Таким чином, екологічні інновації повинні бути основою державної політики управління природоохоронною сферою та формувати ідею сталого розвитку нашої країни. Розглянемо основні цілі та завдання сталого розвитку, які

мають бути поставлені в екосистему України до 2030 року (рис. 1).

У будь-якому випадку найбільш поширеним методом визначення екологічних проблем є детальний аналіз роботи компанії та визначення екологічних елементів як компонентів діяльності, які взаємодіють із навколишнім середовищем. Менеджмент суб'єктів господарювання все ще не ставлять екологічні питання на перше місце. Вони

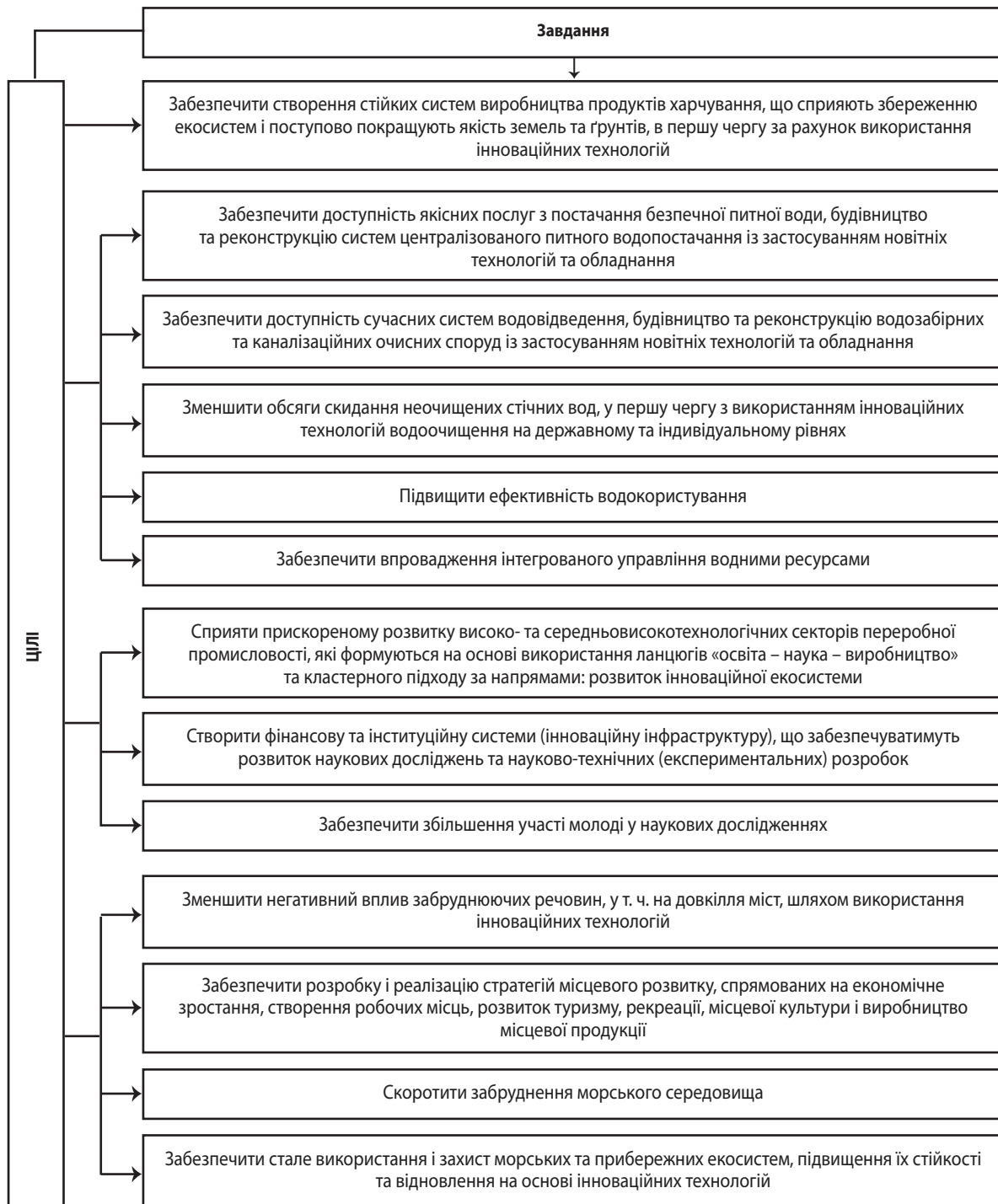

Рис. 1. Цілі та завдання сталого розвитку формування екосистеми України до 2030 року

Джерело: [15]

також не знають, наскільки важливо дотримуватися екологічних аспектів соціальної відповідальності та не бачать переконливих обґрунтувань для їх впровадження.

Проте погляди бізнесу на сталий розвиток, прозорість і відповідальність змінилися. Це спонукало компанії вивчити системний підхід до екологічного управління та створити системи екологічного управління, щоб гарантувати сталий розвиток екологічних компонентів [16].

Підвищення екологічності та посилення контролю за екологічною складовою СНК повинні стати основними цілями покращення інноваційного управління у сфері

надкористування в Україні, враховуючи загальносвітові тенденції.

При цьому екологічна відповідальність повинна бути пріоритетною в управлінській діяльності СНК країни на всіх рівнях. Це стосується державних (інститутів, організацій) і муніципальних (інститутів, організацій) органів влади, недержавних (організацій) національних інституцій і суб'єктів підприємництва.

Принципи та напрями удосконалення інноваційного управління щодо екологічних питань у сфері надкористування в Україні наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Принципи та напрями удосконалення інноваційного управління щодо екологічних питань у сфері надкористування в Україні

Принципи	Характеристика напрямку
Уникнення	<ul style="list-style-type: none"> ▪ використання сучасних методів планування розробки родовищ за наявності інформаційної бази щодо навколишнього середовища; ▪ наявність відповідного інфраструктурного забезпечення розробки родовищ; ▪ використання сучасних технологій управління персоналом; ▪ екологічна освіта персоналу
Мінімізація	<ul style="list-style-type: none"> ▪ зведення до мінімуму порушення навколишнього середовища; ▪ мінімізація змін у навколишньому середовищі; ▪ мінімізація використання важкої техніки; ▪ мінімізація негативної реакції населення
Відновлення	<ul style="list-style-type: none"> ▪ планування та розробка проєктів відновлення територій; ▪ планування фінансування проєктів по відновленню територій; ▪ узгодження проєктів з органами державної та місцевої влади; ▪ екологічний аудит

Джерело: укладено авторами

Отже, інноваційне управління щодо екологічних питань у СНК повинно бути спрямоване на використання нових знань, одержання технологічно нових інструментів збереження навколишнього середовища. Реалізації наведених принципів та напрямів удосконалення інноваційного управління щодо екологічних питань у сфері надкористування в Україні значною мірою сприяє інноваційна політика держави, що насамперед базується на створенні сприятливого інвестиційного клімату, а також формуванні соціально-екологічних механізмів діяльності суб'єктів господарювання СНК.

Хотілось би акцентувати увагу на екологічному аудиті, який є інструментом для визначення того, наскільки виробнича діяльність відповідає державним і міжнародним стандартам сталого розвитку. Згідно із ЗУ «Про екологічний аудит» результати екологічного аудиту подаються у формі звіту про екологічний аудит, який має містити [17]:

- загальні відомості про об'єкт та замовника екологічного аудиту;
- підстави для проведення екологічного аудиту, його мету, завдання, програму та обсяг виконаних робіт;
- відомості про виконавців екологічного аудиту;
- перелік основних законодавчих актів та інших нормативних документів, для перевірки на відповідність яким проводився екологічний аудит;

- характеристику фактичного стану об'єкта екологічного аудиту, систем екологічного управління, стану природоохоронного обладнання та споруд; відомості про сплату екологічних зборів і платежів;
- висновки екологічного аудиту щодо виявлених невідповідностей екологічних характеристик об'єкта екологічного аудиту вимогам законодавчих актів та інших нормативних документів;
- відомості щодо підприємств, установ, організацій та осіб, яким надається звіт.

Через повномасштабну війну в Україні зростає відповідальність кожного суб'єкта господарювання щодо збереження та відновлення довкілля. Представники сфери надкористування демонструють своїм стейкхолдерам різноманітні підходи до охорони навколишнього середовища, збереження та розумного використання природних ресурсів і забезпечення соціальної та екологічної безпеки життєдіяльності людини.

Таким чином, визначені соціально-екологічні аспекти інноваційного управління у сфері надкористування передбачають формування системи державної підтримки розвитку інноваційних екологічних стратегій, які будуть сприяти розвитку науки і освіти, зменшенню відтоку висококваліфікованих кадрів, підвищенню рівня інноваційної активності національної економіки тощо.

Висновки. Узагальнюючи все вищенаведене, можна зробити висновок, що соціально-екологічні аспекти інноваційного управління у сфері надровикористання формують основу для зацікавлення та поєднання інтересів держави, бізнесу та суспільства для досягнення певного балансу у питаннях національної безпеки, задоволення потреб населення в суспільних благах та екологічного розвитку на основі інноваційності, що в майбутньому створить умови для формування та реалізації відповідних екологічних стратегій, які сприятимуть соціальному захисту населення та підвищенню інноваційної активності в економіці країни тощо.

Перспективою подальших досліджень має бути побудова організаційно-економічного механізму інноваційного управління у сфері надровикористання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гарафонова О. І. Основні напрямки оцінки інноваційного розвитку та управління інноваціями на підприємствах. *Бізнес Інформ*. 2014. № 3. С. 100–103. URL: https://www.business-inform.net/pdf/2014/3_0/100_103.pdf
2. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2003. 304 с.
3. Козловський В. О., Причепя І. В. Управління інноваційним потенціалом промислових підприємств : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2013. 184 с.
4. Прошаликіна А. М. Формування національних інноваційних систем у країнах із трансформаційною економікою. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 6. С. 73–77.
5. Чабан В. Г. Складова інноваційної інфраструктури: венчурний капітал. *Фінанси України*. 2005. № 4. С. 35–40.
6. Касич А. О., Яковенко Я. Ю. Стійкий розвиток гірничодобувних підприємств у сучасних економічних умовах. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/111.pdf>
7. Макаренко О. Ю. Специфіка державного регулювання відносин користування надрами: органи загальної, спеціальної компетенції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 85–94.
8. Стройко Т. Напрями розвитку гірничодобувної галузі України в контексті сталого розвитку. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2018. № 2. С. 319–329.
9. Хорольський К. Д. Технологічно-інноваційна стратегія розвитку гірничо-металургійного кластеру регіону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 7. С. 135–143.
10. Шагоян С. М. Безпекова компонента стратегій розвитку ТНК добувної галузі. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Економіка*. 2019. № 18. С. 61–70.
11. Павленко І. А., Мироненко О. В. Управління ризиками інноваційної діяльності підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 12 (64). С. 666–670.
12. Байрамов С. С. Управління інноваційним розвитком телекомунікаційних підприємств : автореф. дис. ... кан. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2017. 25 с.
13. Кузнєцова А. Я., Семів Л. К., Скринник З. Є. Соціальна відповідальність в контексті інноваційного та соціально-гуманітарного розвитку : монографія. Львів : Вид-во ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 287 с.
14. Мартієнко А. І., Бондаренко С. А. Екологічні інновації в регіональній інноваційній системі. *Ефективна економіка*. 2015. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4232>
15. Цілі сталого розвитку: Україна: національна доповідь. URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/%d0%9d%d0%b0%d1%86%d1%96%d0%be%d0%bd%d0%b0%bd%d0%bd%d0%b8_%d0%bb%d0%b8%d0%bf%d0%b5%d0%bd%d1%8c%202017%20ukr.pdf
16. ДСТУ ISO 14001:2015 «Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування» (ISO 14001:2015, IDT).
17. Про екологічний аудит : Закон України 24.06.2024 № 1862-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text>

REFERENCES

- Bairamov, S. S. "Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom telekomunikatsiynykh pidpriemstv" [Management of Innovative Development of Telecommunications Enterprises]: *avtoref. dys. ... kan. ekon. nauk : 08.00.04*, 2017.
- Chaban, V. H. "Skладova innovatsiynoi infrastruktury: venchurnyi kapital" [A Component of Innovative Infrastructure: Venture Capital]. *Finansy Ukrainy*, no. 4 (2005): 35-40.
- DSTU ISO 14001:2015 «Systemy ekolohichnoho upravlinnia. Vymohy ta nastanovy shchodo zastosuvannia» (ISO 14001:2015, IDT) [DSTU ISO 14001:2015 "Environmental Management Systems. Requirements and Guidelines for Application" (ISO 14001:2015, IDT)].
- Harafonova, O. I. "Osnovni napriamky otsinky innovatsiynoho rozvytku ta upravlinnia innovatsiinykh pidpriemstvakh" [Main Directions of Assessment of Innovation Development and Management of Innovations at Enterprises]. *Biznes Inform*. 2014. https://www.business-inform.net/pdf/2014/3_0/100_103.pdf
- Hrynyov, A. V. *Innovatsiyni rozvytok promyslovykh pidpriemstv: kontseptsii, metodolohiia, stratehichne upravlinnia* [Innovative Development of Industrial Enterprises: Concept, Methodology, Strategic Management]. Kharkiv: VD «ІНЖЕК», 2003.
- Kasych, A. O., and Yakovenko, Ya. Yu. "Stiikiy rozvytok hirnychodobuvnykh pidpriemstv u suchasnykh ekonomichnykh umovakh" [Sustainable Development of Mining Enterprises in Modern Economic Conditions]. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/111.pdf>
- Khorolskiy, K. D. "Tekhnolohichno-innovatsiina stratehiia rozvytku hirnycho-metalurhiynoho klasteru rehionu" [Technological and Innovative Strategy for the Development of the Mining and Metallurgical Cluster of the Region]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, no. 7 (2014): 135-143.
- Kozlovskiy, V. O., and Prychepa, I. V. *Upravlinnia innovatsiynym potentsialom promyslovykh pidpriemstv* [Management of the Innovative Potential of Industrial Enterprises]. Vinnytsia: VNTU, 2013.
- Kuznietsova, A. Ya., Semiv, L. K., and Skrynyuk, Z. Ye. *Sotsialna vidpovidalnist v konteksti innovatsiynoho ta sotsialno-humanitarnoho rozvytku* [Social Responsibility in the Context of Innovative and Social-humanitarian Development]. Lviv: Vyd-vo DVNZ «Universytet bankivskoi spravy», 2019.
- [Legal Act of Ukraine] (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text>
- Makarenko, O. Yu. "Spetsyfika derzhavnoho rehuliuвання vidnosyn korystuvannia nadramy: orhany zahalnoi, spetsialnoi kompetentsii" [Specifics of State Regulation of Subsoil Use Rela-

tions: Bodies of General and Special Competence]. *Naukovi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, no. 1 (2014): 85-94.

Martienko, A. I., and Bondarenko, S. A. "Ekolohichni innovatsii v rehionalnii innovatsiinii systemi" [Environmental Innovations in the Regional Innovation System]. *Efektivna ekonomika*. 2015. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4232>

Pavlenko, I. A., and Myronenko, O. V. "Upravlinnia ryzykamy innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva" [Risk Management of Innovative Activity of the Enterprise]. *Molodyi vchenyi*, no. 12(64) (2018): 666-670.

Proshchalykina, A. M. "Formuvannia natsionalnykh innovatsiinykh system u krainakh iz transformatsiinoiu ekonomikoiu" [Formation of National Innovation Systems in Countries with a Transformational Economy]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 6 (2010): 73-77.

Shahoian, S. M. "Bezpekova komponenta stratehii rozvytku TNK dobuвної haluzi" [The Security Component of the Develop-

ment Strategies of TNCs in the Extractive Industry]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Serii : Ekonomika*, no. 18 (2019): 61-70.

Stroiko, T. "Napriamy rozvytku hirnychodobuvnoi haluzi Ukrainy v konteksti staloho rozvytku" [Development Directions of the Mining Industry of Ukraine in the Context of Sustainable Development]. *Visnyk Kharkivskoho Natsionalnoho ahrarnoho universytetu im. V. V. Dokuchaieva. Serii «Ekonomichni nauky»*, no. 2 (2018): 319-329.

"Tsili staloho rozvytku: Ukraina: natsionalna dopovid" [Sustainable Development Goals: Ukraine: National Report]. https://mepr.gov.ua/files/docs/%d0%9d%d0%b0%d1%86%d1%96%d0%be%d0%bd%d0%b0%%d0%bd%d0%b8_%d0%bb%d0%b8%d0%bf%d0%b5%d0%bd%d1%8c%202017%20ukr.pdf

Стаття надійшла до редакції 02.03.2024 р.

Статтю прийнято до публікації 24.03.2024 р.